

WSPOMNIENIA

Irena Gucwa 1932–2009

Dnia 19 marca 2009 r. odeszła od nas prof. dr hab. Irena Gucwa, wieloletni członek Polskiego Towarzystwa Geologicznego, emerytowany pracownik Oddziału Karpackiego Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, wspańiały człowiek i przyjaciel. Jej całe życie zawodowe było związane z Oddziałem Karpackim w Krakowie i Karpatach. Dzięki swym dokonaniom wydaje się jakby była z nami do dni dzisiejszych.

Irena Gucwa urodziła się 17 stycznia 1932 r. w Krakowie. Studia geologiczne odbyła na AGH w latach 1950–1955, gdzie uzyskała dyplom magistra w zakresie geologii podstawowej. Bezpośrednio po studiach w 1955 r. rozpoczęła pracę w Oddziale Karpackim, gdzie pracowała aż do przejścia na emeryturę, w dniu 17 grudnia 1989 r. Początkowo zajmowała stanowisko asystenta, od 1960 r. starszego asystenta, od 1963 r. adiunkta, a od 1973 r. stanowisko docenta. Głównym zajęciem Profesor Ireny Gucwy były badania geochemii próbek utworów fliszowych Karpat, pobranych zarówno z odsłoneń naturalnych, jak i z wierceń.

Na początku swej drogi badawczej zajmowała się geochemią serii menilitowej oraz bentonitami w warstwach krośnieńskich. Te początkowe zainteresowania skierowały Jej uwagę na łyszczyki, dosyć powszechnie występujące we fliszu karpackim, co w efekcie doprowadziło do napisania pracy pt. *Łyszczyki okruchowe fliszu karpackiego*, której promotorem był prof. dr T. Wieser, i uzyskania stopnia doktora nauk przyrodniczych w 1963 r. Pracę tą opublikowała w Biuletynie IG 199 w 1966 r. Równocześnie, jako jedna z pierwszych w Oddziale Karpackim PIG-PIB, zajmowała się wraz z L. Boberem i T. Wieserem (1966) genezą łupków grafitowych w Tatrach, a z S. Gucikiem (1983) obecnością żelaza i manganu w łupkach spaskich. Wcześniej opracowała geochemię bentonitów w warstwach krośnieńskich (Gucwa & Koszarski, 1960)

Lata 60. XX w. w Karpatach to okres poszukiwań bituminów i innych złóż. Duże ilości próbek uzyskiwano z wierceń badawczych i poszukiwawczych za ropą i gazem ziemnym. Wiele z nich Irena Gucwa opracowywała pod względem geochemicznym, zwłaszcza próbki pochodzące ze skał zawierających szczątki organiczne. Te prace skierowały Jej zainteresowania na występowanie materii organicznej w utworach fliszu karpackiego. Udało Jej się ustalić prawidłowości między występowaniem osadów biogenicznych oraz biogeniczno-teryogenicznych wzbogaconych w bituminy a utworami tufowymi. Prace te pozwoliły Profesor Gucwie wykryć współzależne zespoły pierwiastków śladowych charakterystycznych dla diatomitów (V, Co, Mn, Ni) i wapieni glonowych (Mo, Cu), a także ich związek z występowaniem bituminów. Wyniki swoich badań porównywała ze współczesnymi badaniami prowadzonymi na Pacyfiku. Podczas swojej kariery badawczej starała się znaleźć materię macierzystą dla bituminów ciekłych.

W efekcie przeprowadzonych prac w 1971 r. Irena Gucwa uzyskała stopień doktora habilitowanego nauk przyrodniczych w zakresie geochemii na podstawie pracy *Geochemia krzemionkowych i wapiennych osadów biogenicznych na przy-*

kładzie osadów fliszu karpackiego, opublikowanej w Biuletynie IG nr 271. W 1988 r. otrzymała nominację na profesora nadzwyczajnego nauk przyrodniczych, a w 1989 r. została zatrudniona przez ministra ochrony środowiska i zasobów naturalnych na stanowisku profesora w Państwowym Instytucie Geologicznym.

Wśród wielu publikacji Profesor Ireny Gucwy należy wymienić *Minerały polskich Karpat*, opracowanie o charakterze encyklopedycznym, stworzone we współpracy z A. Pelczar (Gucwa & Pelczar, 1986), zawierające zarówno opis minerałów, jak i obszary ich występowania. Drugim ważnym osiągnięciem było opracowanie dwutomowego *Katalogu analiz chemicznych skał Karpat polskich*, w którym zamieściła m.in. wyniki wcześniej niepublikowanych, prowadzonych przez szereg lat badań geochemicznych na terenie Karpat. Spośród wielu Jej prac na uwagę zasługują także różnorodne opracowania geochemiczne dotyczące próbek uzyskanych z wierceń, badań zmienności geochemicznej skał osadowych, obecności manganu i żelaza w skałach węglanowych, dystrybucji mikroelementów w skałach fliszowych oraz studia nad korelacją geochemiczną skał osadowych fliszu karpackiego.

Profesor dr hab. Irena Gucwa wniosła znaczący wkład w rozwój geologii karpackiej, wyniki swoich prac prezentowała na sympozjach, konferencjach i kongresach międzynarodowych. Pozostał po Niej bogaty materiał analityczny, zachowany w formie materiałów rękopiśmiennych. Jej praca była doceniana w Państwowym Instytucie Geologicznym. Otrzymała m.in. Srebrną Odznakę *Zasłużony dla Polskiej Geologii* (1981) oraz Srebrny Krzyż Zasługi (1987), przyznany przez Radę Państwa. W 1988 r. uzyskała tytuł dyrekto-

ra górniczego III stopnia. W latach 1982–1987 pełniła funkcję kierownika Pracowni Petrografii i Geochemii w Zakładzie Geologii Regionalnej i Badań Podstawowych Oddziału Karpackiego PIG, a w latach 1987–1992 kierowała Zakładem Geologii Regionalnej i Badań Podstawowych Karpat.

Brała czynny udział w konferencjach międzynarodowych, a Jej aktywność w pracach Asocjacji Karpacko-Bałkańskiej była znacząca i doceniana. Po przejściu na emeryturę nadal utrzymywała kontakt z wieloma pracownikami i była czasowo zatrudniana na umowę o dzieło do 1993 r. Oprócz swojej działalności badawczej była silnie zaangażowana w działalność związkową, a zwłaszcza w powstającą *Solidarność*.

Spotykaliśmy się z Ireną Gucwą wielokrotnie, na różnych spotkaniach organizowanych w Oddziale Karpackim PIG-PIB dla emerytowanych pracowników, oficjalnie i bardziej prywatnie, np. podczas imienin, czy innych spotkań koleżeńskich. Pamiętamy Ją jako osobę bardzo życzliwą, zwłaszcza w stosunku do młodych pracowników Oddziału Karpackiego PIG, których wspomagała radą i wynikami swych badań. Pozostanie w naszej pamięci jako niezwykła osoba.

Antoni Wójcik

Wybrane publikacje prof. dr hab. Ireny Gucwy

- GUCWA I. & KOSZARSKI L. 1960 – Występowanie bentonitów w warstwach krośnieńskich dolnych w Zagórzu koło Sanoka. *Kwart. Geol.*, 4: 181–193.
- GUCWA I. 1964 – Badania geochemiczne warstw podrogowcowych serii menilitowej z Ropy i Grabownicy. *Kwart. Geol.*, 8: 810–824.
- GUCWA I. & WIESER T. 1966 – Żelaziste biotyty ze skał pochodzenia wulkanicznego we fliszu karpackim. *Kwart. Geol.*, 10: 1115–1157.
- GUCWA I. 1966 – Łyszczyki okruchowe fliszu karpackiego. *Biul. Inst. Geol.*, 199, Z badań geologicznych w Karpatach: 133–196.
- GUCWA I. 1966 – Wyniki badań geochemicznych łupków radiolariowych cenomanu z Niedźwiady koło Ropczyc. *Kwart. Geol.*, 10: 1047–1059.
- BOBER L., GUCWA I. & WIESER T. 1966 – O pochodzeniu łupków grafitoidowych w Tatrach Zachodnich. *Arch. Mineral.*, 26: 375–392.
- GUCWA I. 1967 – Badania geochemiczne utworów menilitowych w Karpatach Środkowych. *Kwart. Geol.*, 11: 673–681.
- BADAK J. & GUCWA I. 1967 – Badania geochemiczne utworów menilitowych w Karpatach Środkowych. *Kwart. Geol.*, 11: 673–681.
- GUCWA I. 1971 – Charakterystyka geochemiczna osadów menilitowych z odwiertu Jasień IG-1. *Kwart. Geol.*, 15: 732–733.
- GUCWA I. & ŚLĄCZKA A. 1972 – Changes in geochemical conditions within Silesian basin (Polish Flysch Carpathians) at the Eocene-Oligocene boundary. *Sediment. Geol.*, 8: 199–223.
- GUCWA I. & PELCZAR A. 1972 – Geochemia warstw cieszyńskich Śląska Cieszyńskiego. *Kwart. Geol.*, 16: 405–419.
- GUCWA I. 1973 – Geochemia wapiennych i krzemionkowych osadów biogenicznych na przykładzie osadów fliszu karpackiego. Z badań geol. w Karpatach, t. XVII. *Biul. Inst. Geol.*, 271: 5–98.
- GUCWA I. & WIESER T. 1978 – Ferromanganese Nodules in the Western Carpathian Flysch Deposits of Poland. *Rocz. PTG*, 48: 147–184.
- GUCWA I. & ŚLĄCZKA A. 1980 – Trace elements and the growth of phytoplankton in geosynclinal deposits of the Polish Flysch Carpathians. *Proc. XI Congr. Carp.-Balkan Geol. Assoc.*, Lithology, 76–81.
- GUCIK S., GUCWA I. & WIESER T. 1983 – Bogate w mangan i żelazo skały węglanowe łupków spaskich okolic Cisowej. *Kwart. Geol.*, 27: 437–438.
- GUCWA I. & WIESER T. 1985 – The limburgites of the Polish Carpathians. *Kwart. Geol.*, 29: 3–30.
- GUCWA I. & PELCZAR A. 1986 – Minerale polskich Karpat. *Instytut Geologiczny, Warszawa*, s. 148.
- GUCWA I. & PELCZAR A. 1989 – Wyniki badań geochemicznych otworu wiertniczego Kuźmina 1. *Kwart. Geol.*, 33: 362–363.
- GUCWA I. 1990 – Studia nad korelacją geochemiczną skał osadowych polskich Karpat fliszowych. *Pr. Państw. Inst. Geol.*, 128: 5–58.
- GUCWA I. & PELCZAR A. 1992 – Katalog analiz chemicznych skał Karpat polskich za lata 1963–1985 cz. 1. Skały osadowe. PIG, Warszawa, s. 299.
- GUCWA I. & PELCZAR A. 1992 – Katalog analiz chemicznych skał Karpat polskich za lata 1963–1985 cz. 1. Skały magmowe i metamorficzne. PIG, Warszawa, s. 132.
- GUCWA I. & POPRAWA D. 1996 – Dystrybucja mikroelementów i bituminów w skałach fliszowych polskiej części Karpat. *Prz. Geol.*, 44: 502–508.